

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 2 Maj 1884, kl. 2 e. m.

Första Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om undersökning af de utvägar, som kunna finnas att tillgå för afhjelpande af olägenheten med afseende på mängden af de ärenden, som nu af Kongl. Maj:t i Statsrådet skola behandlas.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt motion (N:o 84) har Herr Ola Andersson föreslagit, »att Riksdagen må aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande huru den ofta öfverklagade olägenheten med afseende på mängden af ärenden, som nu utaf Kongl. Maj:t i Statsrådet skola behandlas, må kunna lämpligast afhjelpas samt derom till Riksdagen framlägga förslag i de fall, der Riksdagens beslut erfordras eller eljest kan påkallas».

Till stöd för detta förslag har motionären hufvudsakligen andragit att allt sedan Statsrådet genom den år 1840 inträdda grundlagsförändringen omorganiserades, hade det af regering och Riksdag upprepade gånger erkänts, att regeringens ledamöter voro öfverhopade med en mängd ärenden af beskaffenhet att kunna och böra af andra myndigheter och, hvad en del besvärsmål angår, af Högsta Domstolen i sista hand afgöras, samt att, äfven om anordningar vidtagits, genom hvilka Högsta Domstolen fått öfvertaga någon del af sistnämnde slags

ärenden, som förut af Kongl. Maj:t i Statsrådet afgjorts, hade dock genom en i alla rigtningar utvecklade verksamhet och en ökad befolkning mängden af mål inom de flesta, om ej i alla departementen ansenligt ökats och ökades ytterligare med hvarje år. Beträffande beskaffenheten af dessa ärenden visade en granskning af statsrådsprotokollen, att en mycket stor del mål, hvilka Konungens rådgifvare skola utreda och införa Konungen i Statsrådet föredraga och hvilka sålunda taga Konungens och hans rådgifvares tid i anspråk, vore af det mest underordnade slag, hvarpå exempel i mängd skulle kunna anföras. Sådana hade emellertid redan för varit i riksdagen framhållna och då förhållandet härutinnan för öfrigt icke kunde vara inom representationen obekant, torde *behovet* af förändring icke kunna förnekas, utan frågan egentligen gälla *sättet* huru förändringen lämpligast borde åstadkommas. Mot en befarad invändning att initiativet till en sådan förändring endast borde tagas af regeringen sjelf, erinrar motionären, att regeringen redan flere gånger utan önskvärdt resultat tagit dylikt initiativ och derigenom ådagalagt att den känner det behof motionären påpekat, hvilket också af förut varande Statsråd blifvit inom Riksdagen framhållet, hvarförutan det hvarken för representationen eller nationen kunde vara likgiltigt att Konungens rådgifvare neddragas och nedtryckas af en mängd mer eller mindre lumpna småärenden i stället för att kunna egna sin tid och sina krafter odelade åt verkliga regeringsomsorger och behöfliga, tidsenliga reformer samt derigenom både häfda regeringens anseende och på ett fruktbringande sätt samverka med representationen. Ej heller kunde det vara likgiltigt, om en stor del af regeringens göromål af nyss antydda beskaffenhet, som till sin natur i grunden icke vore regeringsärenden, i ständigt växande mängd skulle nödvändiggöra icke företrädesvis statsmännaegenskaper hos Konungens rådgifvare, utan företrädesvis så kallad embetsmannarutin, hvarigenom vi allt mera skulle närma oss nödvändigheten att skriva in i grundlagen, hvad som redan skulle närmat sig praxis, att endast embetsmän kunde till statsråd utnännas, sak samma om de haft tillfälle att ådagalägga eller annars äro kända för att ega några framstående egenskaper eller ej, eller om de hafva någon praktisk erfarenhet om våra viktigare näringar. Försöken att åstadkomma rättelse i nu påpekade missförhållande hade rigtats förnämligast på tvenne utvägar. Den ena af dessa hade funnit sitt uttryck i Riksdagens skrifvelse den 15 Maj 1868 om den så kallade administrativa domsrättens upphörande, men denna skrifvelse hade ej ledt till afsedt mål. Den andra utvägen vore en omorganisation af sjelfva statsrådet, i hvilken rigtning ett tem-

ligen genomgripande förslag blifvit vid 1872 års riksdag inom Andra Kammaren väckt, men af Konstitutions-Utskottet, »under fullt erkännande af nödvändigheten att söka bereda departementscheferna någon lättnad i det detaljarbete, hvarmed de under nuvarande förhållanden betungas», afstyrkt, hvilket afstyrkande af Riksdagen gillats. Utan resultat hade vidare dels Kongl. Maj:t 1868 föreslagit att, till beredande af lättnad för öfriga statsråden, chefen för hvarje statsdepartement skulle få på eget ansvar afgöra en del mål af mindre vigt, dels ock flere gånger föreslagits inrättande af ytterligare ett statsdepartement. Med anledning af hvad sålunda förekommit, ansåge motionären det ej vara för tidigt att åter upptaga frågan. Af vigt skulle det emellertid vara att dervid samtidigt kunna taga i öfvervägande de olika utvägarne för ändamålets vinnande, på det ej samma skådespel skulle å nyo under ett eller annat decennium upprepas, att när det ena sättet föresloges och pröfvades, så ville man väl saken, men ansåge det andra sättet lämpligare, hvarigenom intet blefve utaf. Härvid mötte emellertid i viss mån formella svårigheter för frågans behandling, och då motionären för öfrigt icke tilltrorde sig kunna framställa fullständigt förslag till frågans definitiva ordnande, vare sig detta borde ske på den ena eller andra vägen, eller kanske på båda, ansåge han ett från regeringen framlagdt, af fullständig utredning åtföljdt förslag icke allenast göra hela frågan öferskådligare, utan ock göra svårigheterna med afseende på den formella och systematiska behandlingen inom riksdagen mindre, hvadan han vore förvissad om att en begäran från Riksdagens sida, det regeringen måtte taga frågan i öfvervägande och till Riksdagen derom afgifva förslag, säkerligen bäst skulle främja dess lösning.

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskott, till hvars behandling motionen varit hänvisad, har till en början yttrat:

»Den fråga motionären å nyo bragt å bane har, såsom han ock sjelf antyder, både ett betydelsefullt innehåll och en redan ganska omfattande historia. Att rätt bestämma arten af och gränsen för Statsrådets verksamhet inom den konstitutionella monarkien, att uti detta regeringens centralorgan så sammanföra förvaltningens samtliga trådar, att nödig enhet och kraft genomgår administrationens alla grenar, och samtidigt förebygga att denna massa af förvaltningsarbete fullständigt lägger beslag på statsrådsledamöternes hela arbetsförmåga, håller dem

främmande för all större politisk verksamhet, som dervid nästan uteslutande öfverlemnas åt representationen, samt gör dem till detaljförtyngda departementschefer i stället för till ledande statsmän — detta är en af de viktigaste och svåraste uppgifter, som den grundlags-gifvande och organisatoriska lagstiftningen har sig förelagd. Uppgiften är så mycket kinkigare, som det här icke är möjligt att en gång för alla stifta lag eller finna den form, som lika fullständigt skulle passa för alla stadier af det konstitutionella statslivets utveckling. Tvärtom skiftar uppgiften och måste skifta, allt efter som konstitutionalismen konsekvent utvecklar sig och Statsrådet dermed så småningom öfvergår från den ståndpunkt, der det endast utgör den löst förenade samlingen af Konungens högsta administrativa embetsmän, till den ståndpunkt, der den fast sammanslutna enhet, som vanligen benämnes ministère, utgör den sammanknyttande länken mellan konungamakt och representation, i sig inneslutande beggaderas förtroendemän.»

Efter en redogörelse för Statsrådets sammansättning och arbetsordning enligt 1809 års Regeringsform, intill dess Statsrådets omorganisation år 1840 egde rum, fortsätter Andra Kammarens Tillfälliga Utskott:

»Icke många år förgingo efter den nya organisationens genomförande, förr än man började inse, att man på departementschefernes skuldror lagt en allt för stor börda af nedtyngande förvaltningsarbete; och man började ock snart nog se sig om efter utvägar att lätta detta tryck. Regeringen och Riksdagen hafva sedan dess nästan skiftesvis tagit ansatser i samma riktning, dervid som motiv för regeringens förslag vanligen framträd det oemotsägliga faktum, att statsråden öfveranstängdes under regeringsärendenas mängd, och från Riksdagens åter det icke lätt motsägliga, att statsråden af de mindre ärendenas tryck fördes bort från de större regeringsuppgifterna, från det stora reformarbetet och från ledningen af nationens sträfvanden på det politiska framåtskridandets väg. I synnerhet efter införandet af årliga riksdagar har man mera enhälligt börjat erkänna den tvingande nödvändigheten att söka förebygga, det icke förvaltningsdetaljens massa sätter ministèren ur stånd att egna de större samhällsviktiga frågorna den tid och tankekraft som vederbör. Och säkert skall hvar och en, som lärt sig skatta vårt lands lyckliga utsigter till ett kraftigt och endrägtigt samhällsarbete och som lärt sig frukta en politisk utveckling, uti hvilken regering och Riksdag skulle, utan inre samband och förtrolig samverksamhet, gå hvardera sin egen väg, den förra uteslutande upptagen af löpande ärenden, den senare ensam sysslade med de stora statsuppgifterna,

allvarligt behjerta detta behof och stödja de sträfvanden, som gå ut på dess tillgodoseende.

De utvägar, som härför stå till buds och till någon del också redan anlitats, ehuru förslagen att i stort bringa dem till användning hittills ständigt förkastats antingen af Riksdagen eller af regeringen, kunna sammanföras under fyra slag:

inrättande af flera statsdepartement;

afskiljande af en del ärenden från regeringens handläggning och deras öfverflyttande till våra domstolar eller åtminstone i sista hand till Högsta Domstolen;

inrättande af en särskild öfverförvaltningsdomstol; samt slutligen stadgande af en sådan ordning, hvarigenom mängden af mindre viktiga ärenden, hvarmed Kongl. Maj:t nu besväras, hädanefter för slutlig behandling hänvisas till vederbörande ortmyndigheter eller i hvarje fall definitivt afgöras inom de centrala embetsverken.»

Härefter redogör Andra Kammarens Tillfälliga Utskott för en del af de försök till frågans lösning, som egt rum, samt för de fördelar och olägenheter, som enligt samma Utskotts mening genom anlitan- de af de härför anvisade utvägarne skulle kunna väntas uppkomma samt slutar sålunda:

»I en fråga, så svårlöst och omfattande som denna, kan Utskottet emellertid icke tillägga sig hvarken skyldighet eller befogenhet att mellan föreliggande alternativ söka gifva bestämd ledning åt Riksdagens val. Den grundliga och fullständiga utredning, som måste föreligga, innan ett sådant val göres, kan endast lemnas af regeringen. Något annat är det heller icke som motionären afsett; och då Utskottet i samma grad som han behjertar det behof, han framhållit, och önskar detsamma afhulpet, innan det hunnit att möjligen föra hela vår politiska utveckling på afvägar, hemställer Utskottet, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruledes lämpligast skall afhjelpas den ofta öfverklagade olägenhet, som härrör af den ständigt växande mängden utaf sådana mål, som nu skola af Konungen i Statsrådet behandlas, samt derom till Riksdagen framlägga förslag i sådana delar, der Riksdagens beslut erfordras eller eljest kan påkallas.»

Denna hemställan har blifvit af Andra Kammaren bifallen.

Sedan detta Andra Kammarens beslut blifvit Första Kammarens delgifvet, har frågan hänskjutits till sistnämnda Kammares Första Tillfälliga Utskotts behandling.

Detta Utskott, som för sin del instämmer i hvad motionären och Andra Kammarens Tillfälliga Utskott andragit om behovet deraf, att en lättnad måtte beredas Statsrådets ledamöter i det för dem särdeles betungande arbete, som föranledes af mängden utaf de ärenden, hvilka nu skola af Kongl. Maj:t i Statsrådet afgöras, tilltror sig emellertid lika litet som Andra Kammarens Tillfälliga Utskott att närmare angifva i hvad riktning eller på hvad sätt frågans lösning lämpligast må ega rum, och kan sålunda icke tillstyrka Kammarerna att härutinnan uttala någon mening, utan torde den utredning, som härför erfordras, endast kunna af Kongl. Maj:t lemnas.

Vid sådant förhållande kunde väl ifrågasättas, huru vida det vore lämpligt, att Riksdagen, utan att ens angifva det sätt, hvarpå antydda olägenheter skulle kunna afhjelpas, borde hos Kongl. Maj:t väcka fråga om en lättnad i arbetet för Statsrådets ledamöter, hvilken Kongl. Maj:t åtminstone för närvarande ej begärt, och om man sålunda ej borde afvakta den tid, då Kongl. Maj:t funne skäl att i ämnet göra framställning; men då det icke lär kunna bestridas, att en förändring uti härutinnan bestående förhållanden skulle medföra beaktansvärda fördelar icke allenast för regeringen, utan jemväl, såsom ofvan blifvit påpekadt, för Riksdagen, samt antagligt torde vara, att frågans lösning skulle påskyndas, om Riksdagen hos Kongl. Maj:t anmälde sin åsigt härutinnan, föranlåtes Utskottet hemställa,

att Första Kammarerna måtte biträda Andra Kammarernas i ämnet fattade beslut.

Stockholm den 1 Maj 1884.

På Utskottets vägnar:

W. Stråle.

Reservationer:

af Herr *Stråle, W.*: »Till en början tillåter jag mig erinra, att erfarenheten visserligen icke lemna stöd för Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts antydan (pag. 19), att besvärsmålen skulle hos Kongl. Maj:t hufvudsakligen afgöras af jemförelsevis underordnade embetsmän. Tvärt om borde det vara allmänt bekant, att besvärsmålen icke sällan föranleda till ganska vidlyftiga öfverläggningar i statsrådsberedningen, innan målen föredragas hos Kongl. Maj:t.

Man må vara varmt öfvertygad derom, att ett sig allt jemt ut vecklande samhällsskick påkallar i större och mindre mån förändrade former för de administrativa ärendenas slutliga afgörande, så synas dock, på sätt den utredning motionären och Medkammarens Utskott lemnat, åsigtarna ännu vara vidt skilda beträffande den riktning, uti hvilken dessa förändringar hufvudsakligen böra gå.

Motionären och Medkammarens Utskott hafva också, såsom ofvan är nämnt, undandragit sig att söka gifva någon ledning för omdömet uti ifrågavarande hänseende; och de öfverläggningar, som inom Riksdagens Kamrar egt rum uti frågan, torde ej heller lemna en sådan ledning.

Vid sådant förhållande kan jag så mycket mindre biträda det ifrågaställda skrifvelseförslaget, hvilket till äfventyrs må anses vara af stor omfattning, men icke angifver den riktning, representationen finner önskvärd, som Kongl. Maj:t lär vara den enda rätta myndigheten att tillse, »om den ständigt växande mängden af sådana mål, som nu skola af Konungen i Statsrådet behandlas,» påkallar förändrade bestämmelser i formelt hänseende.

Med åberopande häraf hemställer jag,

att Första Kammaren *icke* måtte biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.»

af Herr *Wallenberg*: »Jag har nogsamman funnit, att allt sedan år 1867 det synes hafva blifvit en antagen regerings-coutume, att inga andra Kongl. propositioner, afseende reformer, aflåtas, med mindre derom en eller flera underdåniga skrifvelser från Riksdagen till regeringen ingått. Med kändedom härom har jag också väckt motioner, som afsett att få någon Riksdagens skrifvelse aflåten, men dessa mina motioner hafva företrädesvis omfattat ämnen, som jag i egenskap af

samhällsmedlem funnit tarfva förbättringar i ett eller annat afseende. Att nu medverka till en skrifvelse till regeringen, i fråga om förbättringar i arbetssättet inom statsdepartementen, ansér jag mig icke böra, ty åtminstone i sådana frågor bör regeringen begagna sitt initiativ. Välmenande kan afsigten vara att förbereda tillträde till Konungens rådsbord af sådana politiska personligheter, som icke anses behöfva några synnerliga kunskaper eller kändedom om våra samhällsinstitutioner. Men jag anser deremot, att en vidgad *ministerstyrelse*, som kräfver både chefsegenskaper och sakkunskap hos departementscheferne, är den förbättring, som bör eftersträfvast.»

Herr Grefve *Strömfelt* har låtit anteckna, att han varit förhindrad att deltaga uti Utskottets handläggning af ifrågavarande ärende.